

"Every artist was first an amateur"
- Ralph Waldo Emerson

Valokeilassa Aretha Franklin ja soul-genre

Heli Korhonen
Musiikkitiedon jatkokurssi
Pop/jazz-laulun syventävät opinnot
(entinen D-tutkinto)
Ohjaus Jussi Nikula
Tutkinnon järjestäjä:
Vantaan musiikkiopisto

Tässä pop/jazz-laulun syventävien opintojen musiikkitieto-osiossa keskiössä ovat **Aretha Franklin** ja **soulin aikakausi**. Moni asiantunteva opas on kulkenut tämän kirjoituksen varrella. Alkuun kynnys oli suuri – miltä kulmalta moista laulajaa oikein voisi lähestyä? Lopulta löysin Aretha Franklinista ja soulin aikakaudesta tehdyt lukuisat podcastit ja lukuisat kävellyt kilometrit niiden kuuntelemiseksi. Franklin menehtyi vuonna 2018, jolloin hänen uransa kunniaksi on sadellut monia kunnianosoituksia ja läpivalaisuja hänen pitkästä urastaan. Elokuussa 2021 ensi-iltansa sai myös Jennifer Hudsonin tähdittämä elokuva. National Geographic’n sarjassa Genius, Franklinia esittää Cynthia Erivo. Soulin kuningattaresta oli luontevaa laajentaa soulin aikakauden tutkiskeluun.

Työ on kuvitettu avainsanapilvillä ja Pixabay-kuvapankkikuvilla (CC0-lisenssi).

1 Aretha Franklin – soulin kuningatar

*Pianovirtuoosi
18 Grammy-palkintoa
Siltojen rakentaja eri tyylien välillä
Rolling Stones: 100 Greatest Singers of All Time -listalla
Vaikutus moneen sukupolveen
Vuosikymmeniä kestänyt ura
Hall of Fame*

Kuva. Poimintoja Aretha Franklinin urasta ja sen vaikutuksesta.

Aretha Franklin oli Memphisin lapsi ja kasvoi kirkon ja seurakunnan huomassa. Hengellisyys ja usko olivat johtava valo läpi Franklinin elämän, mikä heijastuu aina vahvasti hänen tulkinnassaan. Hänen isänsä oli kuuluisa baptistikirkon vaikuttava ääninen pastori C.L. Franklin. Hän oli ensimmäinen, jonka messuja myös levytettiin ja lähetettiin radiossa. Hänen isänsä valmensi ja tuki tyttärensä musiikkiharrastusta. Hän kuuntelutti Franklinilla hyvin monipuolista musiikkia. Useissa lähteissä todetaankin, että juuri hänen isänsä vaikutti gospel-laulaja Clara Wardin ohella eniten Franklinin tyyliin. Tavallaan hänen isänsä oli myös Franklinin ensimmäinen manageri.

Seurakuntaelämän myötä Franklinin juuret ovat vahvasti gospel-musiikissa, joka puolestaan kantaa mukanaan 1800-luvulla syntyneen bluesin historiaa. Franklin lauloi kirkon kuorossa ja sai pian myös kuoron soololaulajan paikan. Hänen isänsä otti tyttärensä jo 15-vuotiaana mukaansa messukeikoilleen ja kiertueille, joten jo hyvin nuorena Franklinin esiintymiskokemus

oli jo todella vakaalla pohjalla. Franklin oli virtuoosi pianon äärellä jo 5-vuotiaana, uransa aikana hän säesti itseään usein niin keikoilla kuin levytyksilläkin (esim. Change is Gonna Come). Franklinilla ei ollut musiikin teorian tuntemusta, mutta sen korvasi ilmiömäinen kyky sovittaa musiikkia sekä soittaa ja laulaa korvakuulolta.

Sanotaan, että Franklinin tulkinta kumpuaa suureksi osaksi karuista elämäkokemuksista, joista hän ammensi sisältöä laulamiseen. Jo hyvin nuorena Franklin joutui kokemaan kovia. Hänen äitinsä kuoli, kun Franklin oli vasta 9-vuotias ja itse hän tuli äidiksi jo 12-vuotiaana. Kiertue-elämä alkoi hyvin varhaisessa vaiheessa.

Franklin avioitui ensimmäisen kerran 20-vuotiaana. Avioelämäkään ei ollut ruusuilla tanssimista, vaan Franklin joutui kokemaan avioliitossaan pahoinpitelyjä. Myös alkoholismi koitui ongelmaksi. Nämä elämän haasteet ovat väistämättä heijastuneet myös tulkintaan, jossa on ollut huomiota herättävää kypsyyttä jo nuoresta pitäen.

Franklinien lähipiiriin kuului monia suuria nimiä. Esimerkiksi Martin Luther King oli perheystävä, jonka kanssa perhe oli säännöllisesti tekemisissä. Franklin pääsi tutustumaan moniin tuon ajan jazz-maailman huippuihin, mm. Quincy Jonesiin. Mahalia Jackson oli puolestaan Arethan mentori. Melkoiset tukijoukot siis!

1.1 Aretha Franklinin uran ja tyylin kehityskaari

Franklinin ura jaetaan yleensä kolmeen vaiheeseen sen perusteella, mille levy-yhtiölle hän kulloinkin levytti. Ennen levy-yhtiöiden aikaa Arethan laulun ydin oli kuitenkin ehdottomasti gospelissa. Nämä juuret loivat Franklinin uralle vankan pohjan. Ja kuten Franklin on itsekkin todennut: "Church goes with me". Franklin ei levyttänyt listoja varten, vaan tulkinnan palo oli jossain aivan muualla. Musiikki kumpusi suoraan sydäimestä, eikä Franklin koskaan pyydellyt anteeksi lavalla olemistaan.

1.1.1 Columbia Records vuosina 1960–1966

Kuva. Aretha Franklinin keskeiset tyylijuuret: Blues, Gospel, Rhythm and Blues ja Jazz

Arethan levytysura alkoi nuorena. 18-vuotiaana Franklin alkoi seurata Sam Cooken jälkiä pop-musiikin suuntaan. Laulajan ensimmäinen studioalbumi **Aretha With The Ray Bryant Combo** julkaistiin helmikuussa 1961 maineikkaan Columbia Records -levy-yhtiön huomassa. Levyn teon myötä vasta täysi-ikäinen Franklin muutti New Yorkiin. Albumi tunnetaan myös työnimellä **Right Now it's Aretha** tai pelkkä **Aretha**. Levy on sekoitus jazz- ja pop-standardreja.

Columbia ei vielä tuolloin osannut valjastaa Arethan soul-potentiaalia. Columbia-vuosina Franklinin ura ei siis oikein vielä lähtenyt lentoon. Hän teki monia eri tyylikokeiluja ja hittiainesta odotettiin kovasti. Mm. Sam Cooke yritti houkutella Franklinia toiseen yhtiöön. Cooke pysyi aina Franklinin yhtenä ihannoinnin kohteena ja hän levytti myös useita Cooken kappaleita uransa aikana (esim. Change is Gonna Come).

1.1.2 Atlantic Records vuosina 1967–1979

Kuva. Arethan hitit Atlantic Records'illa.

Franklinin läpimurto koitti vihdoin vuonna 1967. Vedenjakaja-albumi oli **I Never Loved a Man the Way I Loved You**, joka sisältää mm. hitit **Change is Gonna Come** ja **Respect**. Jälkimmäinen kappale oli alunperin Otis Reddingin, mutta Franklin loihti coverista aivan omannäköisensä version. Respect oli läpimurto omana aikanaan etenkin sanomansa takia.

"ArethaFranklinizer" - 'Greatest cover artist of all times'

Franklinin tituleeraaminen kaikkien aikojen cover-artistiksi on hämmäntävä fakta. Franklinilla oli vahva taito luoda kappaleista täysin omannäköisiä. "She puts her own

stamp on it” on kuullut sanottavan. Usein alkuperäinen artisti on todennut suosiolla, että kappaleen omistajuus on siirtynyt eteenpäin Franklinin lyötyä siihen leimansa. Briljantein esimerkki tästä ilmiöstä oli tietenkin Respect.

Vuonna 1968 oli vuorossa **Lady Soul** -albumi. Sen sinkuiksi nousivat **Chain of Fools**, **Like a Natural Woman** ja **Since You've Been Gone**. Gospel-painotteiseen tyyliin alkoivat sekoittua myös pop ja soul. Franklinin tyyliä on myös luonnehdittu Southern ja Memphis Souliksi sekä R&B'ksi. Franklin avioitui Atlantic Recordsin vetäjän Jerry Wexlerin kanssa, joka myös toimi Franklinin managerina.

Levytykset tehtiin legendaarisella Muscle Shoals Alabama -studioilla. Franklinin taustalle luotsattiin huippubändi, jonka riveissä olivat mukana mm. Eric Clapton ja Bobby Womack. Taustalaulajien joukossa olivat Arethan siskot Carolyn ja Erma.

Franklin sai ensimmäisen Billboard-hitin 25-vuotiaana, kyseessä oli **I Never Loved a Man The Way I Loved You**. Kaiken kaikkiaan Franklinin musiikkia ylsi Billboard-

listoille 73 kappaletta. Moni usein yllättyy, että Franklinilla oli vain kaksi Billboard-listan ykköstä, vaikka hänet on tituleerattu pop-tähdeksi ja pop-diivaksi.

Yksi Franklinin kultakauden 1960-luvun hiteistä oli myös **Say a Little Prayer** vuodelta 1968. Verrattuna aiempiin covereihin Franklinin tulkinta kappaleesta oli pysäyttävän aitoa ja tarinankerronnallista. Aiempia versioita on arvosteltu liian nopeiksi, pinnallisiksi ja suorastaan yliyrittämiseksi.

1.1.3 Arista Records -levy-yhtiö vuosina 1980–2007

Kuva. Franklinin hittejä Arista Records -levy-yhtiöllä

Siirtyminen Atlantic-yhtiöstä Aristaan oli myös merkittävä käänne Franklinin uralla. Levymyynti oli tuolloin hiipunut. Tuotanto kaupallistui ja tyyli muuttui popimpaan suuntaan. Hän alkoi laulaa myös duettoja. Esimerkiksi duetto George Michaelin kanssa nosti hänet takaisin listoille vuonna 1987. Surullinen merkkipaalu 1980-luvulla oli Franklinin isän kuolema vuonna 1984.

2000-luvulla Franklin teki yhteistyötä myös mm. Lauren Hillin ja Mary J Bligen kanssa. Franklin päätyi sijaistamaan myös Pavarottia puolen tunnin varoajalla Grammy-gaalassa sairaustapauksen takia ja tulkitsi Nessun Dorman -oopperateoksen vakuuttavasti.

1.2 Arethan äänen tuntomerkkejä

Whitney Houstonin sanoin, sen vaan tuntee hänen laulussaan, hänen sielukkaan äänensä. Monen laulajan tyyli ja tekniikka juontavat usein juurensa Franklinin tyyliin ja ääneen. Franklin raivasi polkua monelle hänen jälkeensä tulleelle laulajalle.

Kuva. Franklinin äänen ja tulkinnan tunnusmerkkejä.

Franklinin laulu on vaistonvaraista, päättäväistä ja persoonallista. Aretha yksinkertaisesti lauloi sen, minkä halusi. Lavalla Franklinista huokuu varmuus ja tunne. Läsnäolo on todella vangitsevaa. Äänenkäyttö on intuitiivista, tavallaan instrumentin tyyppistä.

Arethan laulua on kuvattu myös siitä näkökulmasta, ettei hän useinkaan laskeudu suoraan nuotille, vaan liukuu sille ylä- tai alapuolelta. Franklin kykenee ilmaisemaan tunnetilaa vain yhdellä ainoallakin nuotilla, mikä kumpuaa gospelista, samoin kuin tulkinan aitous. Franklin onkin parhaimmillaan kappaleissa, jotka antavat hänen äänelleen tilaa. Olennaisen lisän Franklinin esiintymiseen tuo myös hänen vankka taitonsa säestää itseään pianolla.

Musiikinkuuntelu kietoutuu usein myös tanssiharrastukseeni west coast swing -lajiin (westi). Tässä musiikillisia välipaloja, musiikintulkintaa Franklinin biiseihin tanssilattialla:

- Aretha Franklin - School Days: [1999 US Open Classic Brent & Kellese Key \(YouTube\)](#)
- [West coast swing pro-pari Maxime & Torri Zzaoui tanssivat improvisoidun vedon Franklinin "Rock-A-Bye Your Baby With a Dixie Melody" vuonna 2019 Westie on the Promenade -tapahtumassa \(YouTube\)](#)
- [R.E.S.P.E.C.T.- Aretha Franklin - 2000 Worlds Variety Show - Kyle Redd & Sarah Vann Drake - Showcase \(YouTube\)](#)

Omia henkilökohtaisia suosikkeja Franklinin tuotannosta:

- Don't Play That Song No More
- Won't Be Long
- Try Matty's
- It Ain't Necessarily So
- Spirit in the Dark
- Good Times
- Chain of Fools

Samaiset kappalett toimivat myös west coast swing DJ:n virtuaalisella levylautasella: [Aretha Franklin goes WCS \(Spotify\)](#)

1.3 Musiikkinäytteitä Aretha Franklinin uran varrelta

Seuraavaksi käyn läpi kolme eri levytystä Aretha Franklinin uran eri vaiheista, vuosilta 1961, 1980 ja 2014.

1.3.1 Aretha With the Ray Bryant Combo – Vinyylin rahinaa vuodelta 1961

Levyttä lohkaistuja sinkkuja olivat

- Love Is the Only Thing
- Won't Be Long
- Are You Sure

Ensimmäisellä studioalbumillaan **Aretha With The Ray Bryant Combo** Franklinin gospel-tausta on hyvin vahvasti läsnä. Tulkinnessa on tavallaan jopa ylistävää otetta. Korkeat äänet ovat hämmentävän kirkkaita ja korkeita. Taustalaulajien ja Franklinin välillä on usein call & response -perinnettä, mikä juontaa juurensa gospel-perinteeseen. Blues-vaikutteita tunnistaa esimerkiksi **Today I Sing the Blues** -kappaleessa. Levy on dynamiikaltaan monipuolinen, avausraita **Won't Be Long** tekee heti kättelyssä Arethan beltaustaidot selväksi. Toisaalta esimerkiksi **Love is the Only Thing** rauhoittaa menoa. Koko levyn mittaan soitinnuksessa piano on hyvin keskeinen. **Who Needs You, Maybe I'm a Fool** ja **Are You Sure** biiseissä pianon ääressä on Franklin itse.

1.3.2 Aretha vuodelta 1980 – Popimpaa, funkimpaa ja discopallon kimallusta

Vuonna 1980 julkaistu Aretha oli Franklinin 26. albumi. Franklinin ensimmäiseen levytykseen verrattuna tämä teos sekoittaa monenlaisia tyylejä. Suunta on kääntynyt popimpaan ja funkimpaan suuntaan. Disco-maailmaa on myös tunnistettavissa syntikkasoundeineen. Franklinilla on levyllä rinnallaan viihteellinen kattava orkesteri, mm. yli 10 soittajan jousisektiot ja monihenkinen taustakuoro sekä harppu. Se luo levyllä konserttialin tunnelmaa.

Kuva. Arethan kehityskulkua eri tyylien ristiaallokossa.

Toisessa puoliskossa biiseistä on selvästi funkimaista otetta. Funkimpaan tyyliin viittaavat suht nopea tempo ja hyvin rytmikästä linjaa vetävä basso. Esimerkkinä **I Can't Turn You Loose**, jonka funkimainen kitara aloittaa ja jatkaa samaa nopeaa kuviota läpi biisiin. Funkimaista saundia luovat myös syntikkasoundit, nopea, energinen tempo ja tunnelma. Myös torvisektio ilakoi mukana. Samoja tuntomerkkejä tunnistaa vähän hitaammassa **Take Me With You** -kappaleessa, Huomiota saavat torvet, groovaava bassolinja, rytmikäs meno. Esimerkiksi syntikka pitää yllä 16-osarytmia.

Selvästi popimpaa ja viihteellistä suuntaa edustaa levyn avausraita **Come to Me** - balladi. Se maalaa suurella pensselillä rakkaudesta rakentuvaa tukipilaria. Taustalaulajat antavat vahvan pohjan Franklinin improvisoinnille. Myös **United Together** seuraa balladien joukkoa. Viihdeorkesterimainen kokoonpano pääsee taas oikeuksiinsa.

Levyn päätösraita **School Days** yllättää suvantaisen intron jälkeen. Luvassa on torvisektioiden täyttämä nopeapoljentoisen biisi. Menoa ja meininkiä, iloittelua - kuten koulupäivät monen muistoissa varmaan edelleen elävät. Pianistikin saa oman soolon. Basso myötäilee menoa Walking bass -tyylillä. Franklin ja taustalaulaja heräävät gospelmaiseen call & response -meininkiin ja torvisektio tykittää, Ay Caramba!

1.3.3 Aretha Franklin Sings the Great Diva Classics

Tämä Franklinin ilmiömäiseksi kuvailtu, järjestyksessään 39. studioalbumi jäi hänen viimeiseksi teoksekseen. Albumi koostuu 10:stä menestystä niittäneen naisartistin kappaleesta. Klassikoita pursuava albumi julkaistiin vuonna 2014. Levyn on tuottanut RCA Records ja tyyliksi on määriteltä R'n'B, soul ja disco.

Franklin laulaa edelleen laajalla skaalalla, vaikka ylä-äännet eivät enää ylläkään alkuaikojen kirkkaaseen belttaukseen. Kuten aiemmin todettua, Franklin osasi muuntaa coverit omakseen, näin hän tekee myös tällä diivojen klassikko -levyllä. Suosikkini oli **Teach Me Tonight**. Mielestäni Franklinin ääni sopii parhaiten sen tunnelmointiin monipuolisen pianotaituroinnin kantaessa kappaletta.

I Will Survive'ssa Franklin innostuu hetkellisesti myös scattaamaan. Bassorumpu-soundi markkeeraa kaikkia iskuja (disco-musiikille tyypillinen four-on-the-floor -beat). Kappaleeseen miksataan myös Destiny's Childin Survivor-biisiä. Höysteenä jousisektiot, vahva basso ja syntikkasoundit.

Adelen alkuperäiskappale **Rolling in the Deep** taipuu Franklinin käsittelyssä. Mielenkiintoinen lisä coverissa on hetkellinen coverointi Marvin Gayen & Tammi Terrellin Ain't No Mountain High Enough -kappaleesta.

Franklinin versio Alicia Keysin **No One** -biisistä on hyvin hämmentävä, sillä jo heti intro heittää kuulijan reggae-maailmaan. Cover on hyvin kaukana pianovetoisesta alkuperäisversiosta!

Chaka Khanin **I'm Every Woman** on puolestaan saanut höysteeksi Respectiä. Tuttu, paljon puhuttu "Suck it to me" -toisto ilmaantuu lauluun. Tanssibiitit ja groove heräävät pian impro-painotteisen intron jälkeen ja meno on taattu!

Näistä lähteistä pääset tutustumaan lisää Franklinin maailmaan:

- [Lista Aretha Franklin -aiheisia podcasteja](#) (Spotify)
- [Aretha Franklin - Queen of Soul, Documentary 1](#) (YouTube)
- [Aretha Franklin - Queen of Soul, Documentary 2](#) (YouTube)
- [Aretha Franklin - Queen of Soul, Documentary 3](#) (YouTube)
- [Aretha Franklin](#) (Wikipedia, englanniksi)

2 Soul-musiikki johdattaa sielun sopukoihin

Joitakin vuosia sitten sain tilaisuuden suunnitella soul-teemaisen dj-setin. Kyseessä oli satojen west coast swing -tanssijoiden tapahtuma Riikassa, Riga Summer Swing. Pääsalin lisäksi tapahtumaan oli suunniteltu teemahuone, jossa kullakin tunnilla soi musiikki eri genrestä, tässä omani:

- [DJHeli: WCS Swing and Soulsh \(Spotify\)](#) - elokuu 2018 (lopullinen setti soitettu VirtualDJ-ohjelmalla)

Mutta mitä soul sitten oikein on? Tuon kesän tutkailin soul-genreä eri lähteistä ja kokosin potentiaalisia biisejä. Päädyin jopa kysymään asiaa Pori Jazz -festivaaleilla eräältä musiikin historian kirjaansa kauppaavalta musiikkitoimittajaltakin. Hänen kuvauksestaan jäi keskeisenä mieleen seuraava lausahdus:

“Soul tuntuu siltä, että joku ottaisi sinua kädestä kiinni ja johdattaisi musiikin ytimeen.”

Musiikki, jonka tuntee sisimmässään. Mitä se sitten on? Gospelista souliin tuotu elämänilo? Gospel-musiikin sanomana on Jumalaan kohdistuva rakkaus, kun taas soul-musiikissa sanoitusten keskiössä on ihmisten välinen rakkaus. Alkumetreillä soul-musiikin kaava olikin suoraviivainen. Gospel-biisit muuntautuivat souliksi, kun niiden sanoitukset vaihdettiin ja tyyliä tuunattiin popimpaan suuntaan.

Soulin juuret muodostavat keskeisesti blues, gospel ja jazz. Laulajat ovat musiikin keskiössä. Laulajan kannalta melismat eli nopeat säveljuoksutukset ovat soulin tunnusmerkkejä. Yhtä tekstin tavua juoksutetaan tällöin monen eri sävelkorkeuden kautta. Kappaleiden tulkinta ja äänenkäyttö oli intensiivistä ja vahvaa. Jazzista ja gospelista tuttu call & response -vuoropuhelu laulajan ja taustalaulajien, kenties myös soittajien välillä, on myös tyyppillistä. Tunnetilat voivat vaihdella laajasti samankin kappaleen sisällä. R'n'B - pohjaisesta tyylistä soul kehittyi vuosien mittaan funkimpaan suuntaan ja on sekoittunut myös hip hoppiin.

Ensimmäinen soulin prototyyppi-kappale oli gospel-kappale **It Must be Jesus**. Sokea pianisti-laulaja **Ray Charles** (1932–2004) muokkasi kappaletta eteenpäin. Sanoitus vaihdettiin ja sen nimeksi tuli **I Got a Woman Way Over Town** sekä gospeliin sekoitettiin jazzia ja bluesia. Ray Charles oli keskeisin muusikko soulin kehitymisessä. Hän vaikutti rhythm and bluesin ja soulin siirtymässä. Absoluuttisella sävelkorvalla varustettu Charles oli innokas tyylien miksaaja, hän sekoitti eri tyyliä rohkeasti keskenään. Tarinankerronta

tuli mukaan mm. countrysta. **Mess Around** -kappale oli ensimmäinen Ray Charlesin R&B-listojen hitti Atlantic Records -yhtiöllä. Vuonna 1959 **What I Say** -kappaleessa kuultiin myös hivenen latino-tyyliä jazzin, bluesin ja gospelin lisänä.

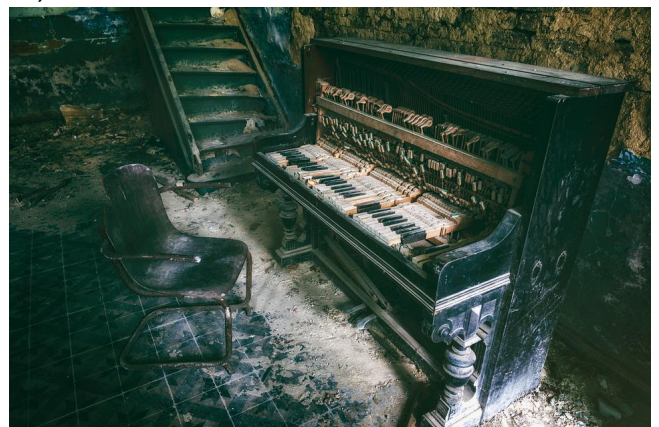
Soul on ammentanut sisältöään paljon bluesista. 1950-luvun gospel ja rhythm and blues ovat olleet vahvana siltana soulin kehitykselle. Soul toi tumman väestön lahjakkuudet kuultavaksi laajemmalle yleisölle. Radiokanavia ja levy-yhtiöitä alettiin perustamaan vauhdilla. Kuten **Aretha Franklin**, moni muukin soul-laulaja on juuriltaan gospel-laulaja. Ray Charlesin lisäksi **Sam Cooke** ja **Jackie Wilson** ovat aikakauden keskeisimpiä nimiä. Cooke toi souliin pehmeämpää soundia. Hän oli myös aikansa aktivisti ja keskeinen hahmo Civil Rights -liikkeessä. Tuolloin elettiin rotuerottelun aikaa, tumman väestön piti sietää esim. kieltoja esiintyä, yöpyä ja syödä tietyissä paikoissa. Tuhansien ihmisten lynkkaukset olivat surullista arkea tumman väestön keskuudessa.

Soulin klassisin aikakausi oli 60-luvulla. Erilaisia soul-tyylejä alkoi myös erottua eri kaupunkien ja tuottajien välillä. Mm. kappaleiden sovituksset ja soitinvalinnat poikkesivat soul-tyyliä välillä toisistaan.

2.1 Virta jakaantuu: Northern Soul ja Southern Soul

1960-luvulla soul jakaantui kahteen suuntaan. Näitä olivat **Northern Soul** (Detroit ja Chigago) ja **Southern Soul** (keskiössä Memphis).

Berry Gordyn perustama **Motown** edusti Northern Soulia (mm. Temptations - You Can't Hurry Love). Tunnusmerkkejä olivat aikaisempaa selkeämpi ja kevyempi ote sekä poppimaisuus. Motownin tuotannossa top10-hittejä on ollut jopa 80. Tyypillistä oli, että gospel-taustaisten laulajien kuten Diana Rossin äänenkäyttöä muutettiin popimpaan suuntaan. Toisaalta myös Stevie Wonder ja Marvin Gaye olivat Motownin edustajia.

Stax Records -levy-yhtiö edusti Southern Soul -suuntaa. Myös Deep Soul -käsité yhdistetään Staxiin. Staxin kappaleiden musiikin soittivat tietyt yhtyeet. Tyypillistä oli siis kuulla funkahtavat Mar-Keys-yhtyeen torvisektion riffit. Toisaalta Rhythm & blues-rytmisektio Houseband Booker T. and the MG's loi Staxille uniikin soundin. Staxin keskeisin tähti oli **Otis Redding**.

Vaikka Aretha Franklin oli Memphisin kasvatti, hän edusti 60-luvulla New Yorkissa Atlantic Records -yhtiötä Ray Charlesin, Wilson Pickettin ja Otis Reddingin ohella.

1970-luvulla souliin alkoi vahvasti vaikuttaa mm. funk. Funkin keskeisiä edustajia olivat Stevie Wonder (1950 –) ja James Brownin (1933–2006) myöhempi tuotanto. Funk on soulista kehittynyt rytmisempi ja kiihkeämpi tyyli. Esimerkiksi voimakkaat torvi- ja saksofonisoolot ovat tyyllille tyypillisiä. Soulin ja funkin erottaa keskeisesti tempo ja rytmiiikka. Funk oli nopeatempoista ja rytmiiikka on vahvasti synkopoitu.

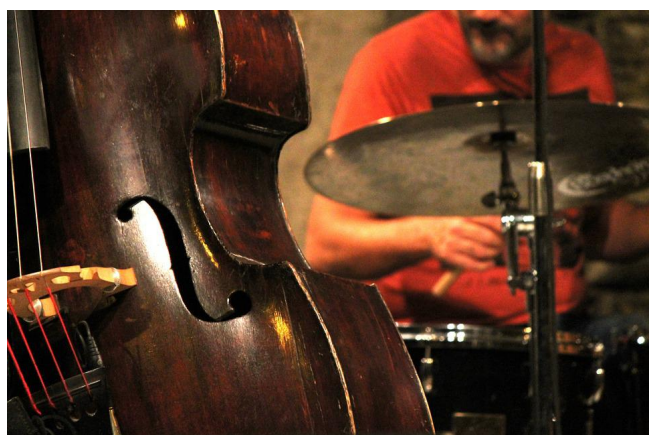
Vaikutteet ovat siirtyneet toiseenkin suuntaan, myös soul-musiikki on vaikuttanut vahvasti funkiin ja moderniin R&B-tyyliin sekä hip hopiin. Neo Soul on nykyään yksi soulin versio, jota mm. Joss Stone edustaa.

2.2 Legendaarinen levytys 1960-luvulta: **Night Beat** – Sam Cooke

Sam Cooke on ensimmäinen artisti, joka siirtyi gospel-maailmasta maallisen musiikin tulkitsijaksi. Siihen saakka Cooke oli laulanut **Soul Stirrers** -yhtyeen solistina. Siirtymä ei ollut mitenkään itsestään selvä ja aluksi Sam käyttikin veljensä Dale Cooke -nimeä. Cooken suosiota kuvaa mm. se, että hän oli Elviksen jälkeen myydyin artisti RCA Victor -levy-yhtiöllä.

Vuonna 1963 julkaistu **Night Beat** on Cooken 10. albumi. Se poikkeaa Cooken tuotannosta selvästi. Aiemmillä levyillä Cooke oli tyypillisesti totuttu kuulemaan runsaan orkesterin kera (jousi- ja torvisektiot, taustalaulajat), kun taas tällä levyllä soitinnus on aiempaa riisutumpi. Kaiken kaikkiaan myös tunnelma on melankolinen, surullinen ja yksinäisyyttä huokuva. Vuoteen 1963 mennessä Cooken oli totuttu laulavan feel good -tyyppistä, helposti lähestyttävää tuotantoa.

Cooken tuotannosta oli vuoteen 1963 mennessä noussut jo 29 listahittiä. Tämä levy oli irti pop/soul-hiteistä, se ei ollut niinkään radiosoittoon suunnattu kokonaisuus. Levyllä kuullaan sen sijaan hyvin paljon blues-painotusta sekä paluuta hengelliseen musiikkiin. On todettu myös, että Sam Cooken äänen monipuolisuus pääsee **Night Beat** -levyllä paremmin oikeuksiinsa. Levy on purkitettu kahdessa sessiossa kolmen päivän aikana. Vuonna 2007 The Guardian lisäsi **Night Beat** -levyn "1000 Albums to Hear Before You Die" -listalle.

You Gotta Move ja **Shake, Rattle and Roll** ovat levyn reippaimmat ja iloisimmat vedot. Tempo vaihtelee pääsääntöisesti välillä 60–94 BPM. Yli 100 BPM:n yltää vain kaksi kappaletta, ensimmäinen raita **Nobody Knows the Trouble I've Seen** (125 BPM) ja viimeinen kappale **Shake, Rattle and Roll** (135 BPM).

Mean Old World oli kuultu ennen tätä levytystä jo Soul Stirrers -yhtyeen versiona, joka oli paljon nopeampi. Tulkintaan toki vaikutti myös lauluyhtyeen duuap-lauluharmoniat. Tässä versiossa taustalaulut on karsittu pois ja tunnelma ja tulkinta on jotenkin vahvempi. Cooken falsetti tuo mielenkiintoisen lisän loppua kohden.

Please Don't Drive Me Away kappaleen soitinnuksessa piano on hyvin vahvasti esillä, pianon ääressä soittaa blues-pianisti Charles Brown. Gospel-henkisyyttä musiikkiin tuovat hammond-urut, jotka olivat tyypilliset gospel-musiikissa, sillä kirkolla ei usein ollut varaa hankkia oikeita urkuja.

Get Yourself Another Fool vangitsee heti alusta lähtien piano-intron myötä. Basso myötäilee pianoa. Ensimmäisessä säkeistössä rummut ja kitara liittyvät mukaan. Kitara täydentää laulufraasien välejä. Väliosassa hammond-urut liittyvät jälleen pianon rinnalle. Tempo on todella hidas (60–70 BMP), täydellinen tempo riutumiseen sydänsuruissa pettymyksen keskellä.

Laughing and Clowning -kappale seuraa bluesin rakennetta. Myös laulussa kuullaan bluesille tyypillistä sanoituksen toistoa. Tulkinnan ytimenä on yritys pysyä koossa ja

peitellä suurta surua näyttelemällä iloista. Ensimmäinen laulufraasi alkaakin: "Laughing and clowning just to keep me crying". Nimen perusteella odotin iloisempaa menoa, mutta hyvin siniset tunnelmat ja yritykset peittää sielunsa perimmäiset sopukat olivat kuuntelukokemuksen ydin. Soitinnukseen kuuluu keskeisesti piano, rummut ja hammond-urut. Hyminä (Humming) -soundin sanotaan olevan yksi Cooken

keskeisistä tavamerkeistä. Tässäkin biisissä Cooke fillailee ja tunnelmoi sillä pianosoolon aikana.

Oma suosikkini levyltä on ehdottomasti **You Gotta Move**. Toisaalta olen ehdollistunut kappaleelle jo tanssipiireissä, sillä kyseinen kappale sopii mainiosti tanssittavaksi westinä. Olen ottanut kappaleen myös omaan dj-musiikkikirjastooni, kuten monia muitakin Cooken kappaleita.

Sam Cooken musiikin tulkintaa tanssilattialla:

- Sam Cooke - You Gotta Move, [Jack & Jill O'Rama 2019 Champions Strictly Swing 1st Place - Robert Royston & Brandi Guild \(YouTube\)](#)
- [Sam Cooke - I'll Come Running Back To You ft. Maxime & Torri \[Pro Freestyle Show\] \(YouTube\)](#)

Kuuntele lisää albumin analysointia seuraavasta podcastista:

- [This is Vinyl Tap: No. 15 Sam Cooke, Night Beat \[podcast, Spotify\]](#)

2.3 Otis Redding - Complete & Unbelievable: The Otis Redding Dictionary of Soul 1966

Otis Redding (1941–1967) kuoli jo 26-vuotiaana lento-onnettomuudessa. Isoimmat tunnustukset kuten kaksi Grammy-palkintoa Redding sai vasta kuolemansa jälkeen. **Dictionary of Soul** -levy oli hänen viides ja viimeinen studioalbuminsa. Levyä pidetään mainiona, jollei parhaana esimerkkinä modernista soulia. Reddingin tyyli on sekoitus pop-, soul- ja rhythm and blues -musiikkia. Soul-suuntauksista hänet on luokiteltu Southern ja Memphis Souliin. Reddingin omia suosikkeja olivat etenkin Little Richard, James Brown ja Sam Cooke.

Curious fact: Redding coveroi jokaisella levyllään jotain Sam Cooken kappaletta.

Albumiin ensimmäinen puolisko koostuu pääasiassa covereista ja toinen puolisko puolestaan Reddingin omasta musiikista. Sinkuiksi nousivat **Fa-Fa-Fa-Fa-Fa** (Sad Song) ja **Try a Little Tenderness**. Jälkimmäisen sinkun kappaleen tunnusmerkkejä olivat

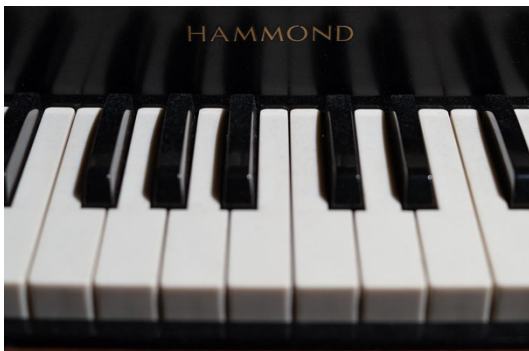
- hidas tempo
- kolmimuunteisuus
- bändikomppauksen muuttuminen tuplasti tiheämmäksi toisessa A-osassa, perussyke tuplaantuu (double time)
- kulmikkouden ja sykkeen lisääminen kappaleen edetessä (mm. kitara)
- soitinnus: piano, hammond-urut, kitara, rummut
- Reddingin tulkinta, joka loppua kohden alkaa kummuta melkein pä hänen sisuskaluistaan, jolloin tekstistä alkaa olla vaikea saada selkoa.

Yllättävää, että levyllä on myös yksi Beatles-cover. **Day Tripper** on John Lennonin ja Paul McCartneyn käsialaa Beatlesin Rubber Soul -albumilta. Toisaalta levyllä löytyy myös todella suosittu country-kappale **Tennessee Waltz**, joka alunperin pongahti suosioon vuonna 1950. Myös Sam Cooke on kyseistä kappaletta versioinut vuonna 1964, ehkäpä Redding seurasi tavallaan siinäkin Cooken jalanjälkiä.

Levyllä soitinnuksen muodostavat seuraavat instrumentit ja soittajat:

- Booker T. Jones – basso, keyboards, vibrafoni
- Isaac Hayes – keyboards, piano
- Steve Cropper – kitara

- Donald Dunn – basso
- Al Jackson Jr. – rummut
- Wayne Jackson – trumpetti
- Andrew Love, Joe Arnold, Gil Caple – tenorisaksofoni
- Floyd Newman – baritonisaksofoni

2.4 Joss Stone – The Soul Sessions vuodelta 2003

Soul Sessions on 16-vuotiaan Joss Stonen depyytti-albumi, joka sisältää covereita 1960–70-luvun soul-hiteistä. 10 kappaleen setti tarjoilee kuuntelijalle paluun soul-aikakauteen funkahtavilla mausteilla. Stone seuraa ikänsä puolesta esikuvansa Arethan jalanjalkia - toisaalta hän luo ihan omaa polkuaan valkoihoisena soul-artistina.

Kuva. Joss Stone Pori Jazz -festivaalin päälavalla 2016. Allekirjoittanut yleisössä!

"Something new, something old, something borrowed, something blue"?

Pidin bändikavereille leikkimielisen levyraadin ja yllätys oli suuri, kun paljastui, että kyseessä oleva Stonen levy oli 2000-luvulta. 40-vuotta on kulunut soulin kukoistuksen kaudesta. Harjaantumatonkin korva nappaa vaivatta levyltä soulin perinteisiä tunnusmerkkejä: Stonen juurekkaan äänenkäytön ja sielukkaan tulkintatavan, ripauksella jotain gospelmaista. Toisaalta soitossa ja laulussa on funk-tyylistä rytmikkyyttä.

Taustalaulajat toteuttavat monin paikoin soulille tyypillistä call & response -perinnettä ja on olennainen osa kokonaisuutta. Stone fiilistelee usein soiton päälle vapaasti tunnelmoiden.

Mistä sitten tietää olevansa 2000-luvun tuotannossa? Levylautasella pyörivien levyjen rahinan sijaan kuuntelija pääsee nauttimaan kirkkaasta, huolellisemmin tuotetusta soundista. Tuotanto-olosuhteet ovat kehittyneet vuosikymmenten aikana paremmiksi, miksaus tuo tasapainoisesti esille kaikki soittimet, mutta laulaja pidetään kuitenkin keskiössä. Jazz-vaikutteet eivät ole niin vahvasti kuultavissa, kuin 60-luvun soul-tuotannoissa. Sen sijaan musiikista voi tunnistaa pop-, folk- ja americana-musiikin tuntomerkkejä, tietynlaista selkeyttä ja helpommin lähestyttävää otetta. Tässä muutamia biisipaimintoja ja huomioita niistä.

Dirty Man -biisi tuo soul-pitoiseen kokonaisuuteen vastapainoa akustisella otteellaan. Biisin soitinnus perustuu akustiseen ja sähkökitaraan. Stone kannattelee biisiä sielukkaalla laulullaan.

I've Fallen in Love With You kiinnitti huomion rytmikkäällä jousisektiolla.

I Had a Dream - Stonen herkkä äänenväri pääsee oikeuksiinsa. Intro lähtee ilman säestystä, kiipii ihon alle ja alkubiisin soitinnus on muutenkin hyvin pelkistettyä ja heräämisen rajamailla tunnelmoivaa. Tulkinta pääsee pinnalle ja kappale kasvaa loppua kohti vastakohtana pelkistetyille alulle.